

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Supreme Administrative Court]
Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Supreme Administrative Court for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Naczelnego Sądu Administracyjnego]
Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Naczelny Sąd Administracyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

WIELKA IZBA

**SPRAWA BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET
ANONİM ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII**

(Skarga nr 45036/98)

WYROK

STRASBURG

30 czerwca 2005 r.

**W sprawie Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi
przeciwko Irlandii,**

Europejski Trybunał Praw Człowieka, zasiadając jako Wielka Izba
w składzie:

C.L. ROZAKIS, *Przewodniczący*,
J.-P. COSTA,
G. RESS,
Sir Nicolas BRATZA,
I. CABRAL BARRETO,
F. TULKENS,
V. STRÁŽNICKÁ,
K. JUNGWIERT,
V. BUTKEVYCH,
N. VAJIĆ,
J. HEDIGAN,
M. PELLONPÄÄ,
K. TRAJA,
S. BOTOUCHAROVA,
V. ZAGREBELSKY,
L. GARLICKI,
A. GYULUMYAN, *sędziowie*,

i P.J. MAHONEY, *Kanclerz*,

Po obradach na posiedzeniu niejawnym w dniach 29 września 2004 r.
i 11 maja 2005 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w ostatnim
z wymienionych dni:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 45036/98) przeciwko Irlandii, wniesionej w dniu 25 marca 1997 r. do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez spółkę zarejestrowaną w Turcji, Bosphorus Hava Yolları Turizm („skarżąca spółka”).

2. Skarżąca spółka była reprezentowana przez J. Doyle’a, adwokata praktykującego w Dublinie, działającego na zlecenie M.I. Özbaya, dyrektora zarządzającego i większościowego udziałowca spółki. Rząd irlandzki („Rząd”) był reprezentowany przez dwóch kolejnych pełnomocników, P. O’Brien’a i J. Kingstona, oraz przez zastępcę pełnomocnika, D. McQuade’a – wszyscy z Departamentu Spraw Zagranicznych.

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII

3. Skarżąca spółka zarzuciła, że konfiskata dzierżawionego przez nią samolotu przez pozwane państwo naruszyła jej prawa wynikające z art. 1 Protokołu nr 1.

4. Skarga została przekazana do Trybunału w dniu 1 listopada 1998 r., kiedy wszedł w życie Protokół nr 11 do Konwencji (art. 5 ust. 2 Protokołu nr 11).

5. Po zakomunikowaniu skargi pozwanemu Rządowi, turecki Rząd potwierdził, że nie zamierza przedstawiać uwag w tej sprawie (Reguła 44 Regulaminu Trybunału).

6. W dniu 13 września 2001 r., po przeprowadzeniu rozprawy w przedmiocie dopuszczalności i przedmiotu skargi, skarga została uznana za dopuszczalną przez Izbę w składzie: G. Ress, przewodniczący, I. Cabral Barreto, V. Butkevych, N. Vajić, J. Hedigan, M. Pellonpää, S. Botoucharova, sędziowie, i V. Berger, Kanclerz Sekcji.

7. W dniu 30 stycznia 2004 r. Izba ta zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby, przy czym żadna ze stron nie zgłosiła sprzeciwu (art. 30 Konwencji i Reguła 72).

8. Skład Wielkiej Izby określono zgodnie z art. 27 ust. 2 i 3 Konwencji oraz Regułą 24 Regulaminu Trybunału.

9. Zarówno skarżąca spółka, jak i Rząd przedstawili dalsze uwagi co do przedmiotu skargi, na które każda ze stron udzieliła odpowiedzi podczas rozprawy ustnej (Reguła 44 § 5). Uwagi przedstawiły również Rządy Włoch i Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja Europejska i *Institut de formation en droits de l'homme du barreau de Paris*, dopuszczeni przez przewodniczącego jako interwenienci (art. 36 ust. 2 Konwencji i Reguła 44 § 2). Komisja Europejska uzyskała również zgodę na udział w rozprawie ustnej.

10. Rozprawa publiczna odbyła się w Budynku Praw Człowieka w Strasburgu w dniu 29 września 2004 r. (Reguła 59 § 3).

Przed Trybunałem stawili się:

a) *po stronie Rządu*

J. KINGSTON,	<i>pełnomocnik,</i>
D. MCQUADE,	<i>zastępca pełnomocnika,</i>
G. HOGAN, Starszy Radca prawny,	
R. O'HANLON, Starszy Radca prawny,	<i>Radca prawny,</i>
P. MOONEY,	<i>Doradca;</i>

b) *po stronie skarżącej spółki*

J. O'REILLY, Starszy Radca prawny,	
T. EICKE, Adwokat,	<i>Radca prawny,</i>
J. DOYLE,	<i>Adwokat.</i>

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII

M.I. Özbay, dyrektor zarządzający skarżącej spółki, również uczestniczył w rozprawie.

c) *po stronie Komisji Europejskiej*

G. MARENCO,

S. FRIES,

C. LADENBURGER,

pełnomocnicy.

Trybunał wysłuchał wystąpień pana O'Reilly'ego, pana Hogana i pana Marenco.

FAKTY

[Paragrapy 11-101 wyroku pominięto i zastąpiono tłumaczeniem poniższego streszczenia przygotowanego przez Kancelarię Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Streszczenie stanu faktycznego¹:

„W maju 1993 r. statek powietrzny dzierżawiony przez Bosphorus Airways, przedsiębiorstwo czarterowe zarejestrowane w Turcji, od Yugoslav Airlines („JAT”) został zajęty przez władze irlandzkie. Statek powietrzny znajdował się w Irlandii w celu konserwacji przez TEAM Aer Lingus, spółkę należącą do państwa irlandzkiego, i został zajęty na mocy rozporządzenia Rady WE nr 990/93, które z kolei wprowadziło w życie system sankcji ONZ wobec Federalnej Republiki Jugosławii (Serbii i Czarnogóry). Zaskarżenie przez skarżącą spółkę zatrzymania samolotu zostało początkowo pozytywnie rozpatrzone przez wysoki trybunał [*High Court*], który w 1994 r. orzekł, iż rozporządzenie nr 990/93 nie ma zastosowania do statku powietrznego. Jednakże w postępowaniu odwoławczym Sąd Najwyższy zwrócił się do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS), na podstawie art. 177 Traktatu EWG, z pytaniem, czy statek powietrzny jest objęty rozporządzeniem nr 990/93. ETS odpowiedział twierdząco, a Sąd Najwyższy w wyroku z 1996 r. zastosował się do decyzji ETS i uwzględnił odwołanie państwa. Do tego czasu wygasła już umowa dzierżawy statku powietrznego zawarta przez skarżącą. System sankcji wobec FRJ (Serbii i Czarnogóry) został również złagodzony do tego czasu, dlatego władze irlandzkie zwróciły statek powietrzny bezpośrednio do JAT. W konsekwencji skarżąca straciła

¹ Źródło: Nota informacyjna na temat orzecznictwa Trybunału nr 76, czerwiec 2005 r. (*Information Note. Case-law of the European Court of Human Rights No. 76, June 2005 / Note d'information sur la jurisprudence de la Cour No. 76 / Juin 2005*).

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII

około trzy lata z czteroletniego okresu dzierżawy samolotu, który był jedynym statkiem powietrznym zajęтым na podstawie właściwych rozporządzeń WE i ONZ.

Przed Trybunałem skarżąca spółka zarzuciła, że sposób, w jaki Irlandia wdrożyła system sankcji do przeprowadzenia konfiskaty statku powietrznego, stanowił uznaniową decyzję podlegającą kontroli na podstawie art. 1 Protokołu nr 1, który został naruszony”].

PRAWO

I. ZASTRZEŻENIA WSTĘPNE

102. Rząd utrzymuje, że skarżąca spółka nie wyczerpała krajowych środków odwoławczych, ponieważ nie wniosła powództwa o odszkodowanie (z tytułu umowy lub czynu niedozwolonego) przeciwko TEAM ani nie wniosła skargi konstytucyjnej przeciwko Irlandii. W każdym razie, skarga powinna była zostać złożona w ciągu sześciu miesięcy od wydania orzeczenia ETS (ponieważ Sąd Najwyższy nie miał innego wyboru, jak tylko wykonać to orzeczenie) i stanowiła nadużycie prawa do skargi (zważywszy, że skarżąca spółka nie była stroną „działającą w dobrej wierze”, próbując wprowadzić w błąd sądy krajowe i niniejszy Trybunał w wielu istotnych kwestiach). Komisja Europejska dodała, że Sąd Najwyższy nie skierował do ETS pytania dotyczącego rozporządzenia (WE) nr 2472/94, ponieważ skarżąca spółka nie powoływała się na to rozporządzenie w postępowaniu krajowym. Poza odniesieniem się do decyzji Izby w przedmiocie dopuszczalności, skarżąca spółka nie przedstawiła żadnych uwag.

Z powodów przedstawionych w swojej decyzji Izba uznała, że nieracjonalne byłoby wymaganie od skarżącej spółki, aby zamiast kontroli sądowej lub w jej trakcie, wszczęła postępowanie z tytułu czynu niedozwolonego, umowy lub na podstawie Konstytucji. Ponadto nie wykazano, że takie postępowanie dawało realne szanse powodzenia w późniejszym czasie. Ostateczną decyzją, w rozumieniu art. 35 ust. 1 Konwencji i sześciomiesięcznego terminu, była decyzja Sądu Najwyższego z listopada 1996 r., który zastosował orzeczenie ETS. Wreszcie, Izba uznała, że twierdzenia stron dotyczące dobrej wiary skarżącej spółki przedstawione na podstawie art. 35 ust. 3 Konwencji oraz na podstawie art. 1 Protokołu nr 1 były takie same, a ponadto, że kwestia dobrej wiary była tak ściśle związana z przedmiotem skargi na podstawie tego ostatniego artykułu, że właściwe było włączenie jej do przedmiotu skargi.

103. Wielka Izba nie jest pozbawiona możliwości rozstrzygania kwestii dopuszczalności na etapie badania przedmiotu skargi: Trybunał może

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII

oddalać skargi, które uzna za niedopuszczalne „na każdym etapie postępowania”, zatem nawet na etapie badania przedmiotu skargi (i z zastrzeżeniem Reguły 55 Regulaminu Trybunału) może ponownie rozważyć decyzję o uznaniu skargi za dopuszczalną, jeśli dojdzie do wniosku, że skarga powinna zostać uznana za niedopuszczalną z jednego z powodów wymienionych w art. 35 Konwencji (zob. *Pisano przeciwko Włochom* (skreślenie z listy) [WI], nr 36732/97, § 34, 24 października 2002 r., oraz *Odièvre przeciwko Francji* [WI], nr 42326/98, §§ 21-23, ETPC 2003-III).

104. Wielka Izba zauważa jednak, że niniejsze zastrzeżenia wstępne są dokładnie takie same jak te, które zostały podniesione przed Izbą i oddalone przez nią w decyzji dotyczącej dopuszczalności, i nie widzi powodu, aby odstąpić od wniosków Izby w tym względzie. W szczególności Rząd nie przedstawił Wielkiej Izbie żadnych nowych argumentów prawnych w odniesieniu do zastrzeżeń co do wyczerpania krajowych środków odwoławczych i terminu. Wprawdzie Rząd przedstawił dodatkowe argumenty o charakterze faktycznym dotyczące dobrej wiary skarżącej spółki, na której opiera się ich wniosek dotyczący nadużycia proceduralnego, jednak nie wpływa to w żaden sposób na pogląd Izby, zgodnie z którym kwestia dobrej wiary powinna zostać zbadana, jeśli w ogóle, jako część przedmiotu skargi na podstawie art. 1 Protokołu nr 1.

105. Bez uszczerbku dla ustalenia, czy strona trzecia dopuszczona do udziału w sprawie po jej dopuszczalności może zgłosić zastrzeżenie wstępne, Wielka Izba nie uważa, aby powyższa uwaga Komisji Europejskiej uzasadniała wniosek, że skarżąca spółka nie wyczerpała krajowych środków odwoławczych. Rozporządzenie (WE) nr 2472/94 wyraźnie wyłączyło z zakresu jego przepisów statki powietrzne skonfiskowane już na podstawie rozporządzenia (EWG) nr 990/93, a skarżąca spółka zaskarżyła już zgodność z prawem pierwotnej konfiskaty na podstawie rozporządzenia (EWG) nr 990/93 w tym samym postępowaniu krajowym, do którego odwoływała się Komisja Europejska.

106. W związku z tym Trybunał oddala wszystkie zastrzeżenia wstępne przedstawione w niniejszej sprawie.

II. UWAGI DOTYCZĄCE ART. 1 KONWENCJI I ART. 1
PROTOKOŁU NR 1

107. Skarżąca spółka utrzymywała, że sposób, w jaki Irlandia wdrożyła system sankcji do przeprowadzenia konfiskaty jej samolotu, stanowił podlegające kontroli skorzystanie z uznania w rozumieniu art. 1 Konwencji oraz naruszenie art. 1 Protokołu nr 1. Rząd nie zgodził się z tym, podobnie jak interwenienci, z wyjątkiem (częściowo) *Institut de formation en droits de l’homme du barreau de Paris*. Trybunał uznaje za bardziej zrozumiałe przedstawienie skierowanych do niego stanowisk w poniższej kolejności.

A. Rząd

1. Artykuł 1 Konwencji

108. Konwencja musi być interpretowana w sposób umożliwiający Układającym się Stronom przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych, tak aby nie udaremnić obecnej tendencji do rozszerzania i wzmacniania współpracy międzynarodowej (zob. *Waite i Kennedy przeciwko Niemcom* [WI], nr 26083/94, § 72, ETPC 1999-I, oraz *Beer i Regan przeciwko Niemcom* [WI], nr 28934/95, § 62, 18 lutego 1999 r.) Nie jest zatem sprzeczne z Konwencją przystępowanie do organizacji międzynarodowych i podejmowanie innych zobowiązań, jeżeli organizacje te zapewniają ochronę praw człowieka równoważną z Konwencją. Zasada ta została po raz pierwszy przedstawiona w sprawie *M. & Co. przeciwko Republice Federalnej Niemiec* (nr 13258/87, decyzja Komisji z dnia 9 lutego 1990 r., Wyroki i Decyzje (DR) 64, s. 138), a następnie potwierdzona w sprawie *Heinz przeciwko Układającym się Stronom, będącym również stronami Konwencji o patencie europejskim* (nr 21090/92, decyzja Komisji z dnia 10 stycznia 1994 r., DR 76-A, s. 125).

109. Krytycznym punktem stanowiącym dla Rządu o rozróżnieniu było to, czy zaskarżone działanie państwa stanowiło obowiązek, czy też skorzystanie z uznania. Jeżeli, z jednej strony, państwo było zobowiązane w wyniku swojego członkostwa w organizacji międzynarodowej do określonego działania, jedyną kwestią wymagającą oceny była równoważność ochrony praw człowieka w danej organizacji (opisana powyżej „doktryna *M. & Co.*”). Gdyby natomiast państwo mogło zgodnie z prawem korzystać z niezależnej swobody uznania, Trybunał miał tu właściwość. Wbrew twierdzeniom skarżącej spółki, wyroki w sprawach *Matthews przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* ([WI], nr 24833/94, ETPC 1999-I), *Cantoni przeciwko Francji* (wyrok z dnia 15 listopada 1996 r., Zbiór Wyroków i Decyzji 1996-V) i *Hornsby przeciwko Grecji* (wyrok z dnia 19 marca 1997 r., Zbiór, 1997-II) nie miały zastosowania do niniejszej sprawy, ponieważ dotyczyły one decyzji uznaniowych, które przysługują państwom i które są przez nie podejmowane.

110. Ponadto Rząd uznał, że Irlandia działała z poczucia obowiązku oraz że Wspólnota Europejska i Organizacja Narodów Zjednoczonych zapewniły ochronę praw człowieka równoważną do tej, jaką zapewnia Konwencja.

Co do międzynarodowych zobowiązań państwa irlandzkiego, Rząd twierdził, że spełniło ono obowiązkowe wymogi wynikające z rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 820 (1993) i rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Zgodnie z prawem wspólnotowym rozporządzenie nie pozostawiało państwu możliwości samodzielnego skorzystania z uznania. Bezpośrednia skuteczność rozporządzenia (EWG) nr 990/93 oznaczała, że rozporządzenie z mocą ustawy [*Statutory Instrument*] nr 144 z 1993 r. nie miało wpływu na obowiązek prawny państwa w zakresie dokonania

konfiskaty. ETS potwierdził później ostatecznie możliwość zastosowania art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93, a tym samym podstawę prawną konfiskaty. Nawet jeśli można by uznać, że jurysdykcja ETS w sprawie stanowiącej odniesienie jest ograniczona, ETS w sposób autorytatywny rozstrzygnął niniejszą skargę krajową.

Podjęcie przez państwo jakichkolwiek innych działań niż zastosowanie orzeczenia ETS, nawet w celu zapewnienia zgodności z Konwencją, byłoby sprzeczne z jego obowiązkiem „lojalnej współpracy” (art. 5, obecnie art. 10 Traktatu WE – zob. paragraf 82 powyżej) i podważałoby szczególną współpracę sądową pomiędzy sądem krajowym a ETS przewidzianą w art. 177 (obecnie art. 234) Traktatu WE (zob. paragrafy 96–99 powyżej). W odniesieniu do wyrażonej przez skarżącą spółkę sugestii, zgodnie z którą Sąd Najwyższy powinien był zasądzić odszkodowanie, stosując orzeczenie ETS, Rząd uznał, że z opinii rzecznika generalnego zawartej w orzeczeniu ETS oraz z drugiego zdania art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93 wynika, że rozporządzenie to nie przewiduje wypłaty odszkodowania. Jeżeli przewidziany system polegał na zatrzymaniu bez odszkodowania, byłoby sprzeczne z zasadą jednolitego stosowania i nadrzędności prawa wspólnotowego, aby państwa członkowskie mimo to rozważały zasądzenie odszkodowania.

Wreszcie, za nieprzekonującą uznał Rząd sugestię skarżącej spółki, by Sąd Najwyższy skorzystał z uznania, nie biorąc pod uwagę przejściowego złagodzenia systemu sankcji. Jeżeli pierwotna konfiskata była zgodna z prawem (na podstawie art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93, co potwierdził ETS), to z definicji częściowe złagodzenie systemu sankcji w październiku 1994 r. nie miało zastosowania do statku powietrznego skarżącej spółki, ponieważ został on już wcześniej zajęty zgodnie z prawem. Przepisy rozporządzenia (WE) nr 2472/94 były tak samo wiążące i jasne, jak przepisy rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Właśnie z tego powodu drugie odwołanie do ETS w sprawie rozporządzenia (WE) nr 2472/94 byłoby możliwe, ale bezcelowe.

111. Jeśli chodzi o równowagę ochrony praw człowieka we Wspólnocie Europejskiej, Rząd wskazał między innymi na art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej, sądowe środki odwoławcze oferowane przez ETS i sądy krajowe, oparcie się na postanowieniach Konwencji i orzecznictwie ETS oraz deklaracje niektórych instytucji wspólnotowych. Ponadto, w przeciwieństwie do sprawy *Matthews*, skarżąca spółka miała możliwość pełnego przedstawienia swojego zarzutu, że jej prawa podstawowe zostały naruszone, a decyzja ETS opierała się na rozważeniu jej praw majątkowych. Co się tyczy Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rząd wskazał na art. 1 ust. 3 i art. 55 Karty Narodów Zjednoczonych, wraz z Powszechną deklaracją praw człowieka z 1948 r. oraz Międzynarodowymi paktami – praw obywatelskich i politycznych oraz praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych z 1966 r.

2. Artykuł 1 Protokołu nr 1

112. Podstawowym argumentem Rządu było to, że przestrzeganie przez Irlandię jej zobowiązań międzynarodowych stanowiło samo w sobie wystarczające uzasadnienie dla jakiegokolwiek ingerencji w prawa majątkowe skarżącej spółki.

113. Alternatywnie, konfiskata samolotu stanowiła zgodne z prawem i proporcjonalne uregulowanie sposobu korzystania z mienia skarżącej spółki w interesie publicznym (zob. *AGOSI przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z dnia 24 października 1986 r., Seria A nr 108, s. 17–18, § 51, oraz *Air Canada przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z dnia 5 maja 1995 r., Seria A nr 316-A, s. 16, § 34). Margines oceny był szeroki, zważywszy na siłę dwóch celów realizowanych w interesie publicznym: zasad międzynarodowego prawa publicznego, w tym *pacta sunt servanda*, zgodnie z którymi państwo wywiązywało się z wyraźnych międzynarodowych zobowiązań w następstwie decyzji odpowiednich organów Organizacji Narodów Zjednoczonych i Wspólnoty Europejskiej (Komitetu ds. Sankcji i ETS), oraz udziału w międzynarodowych wysiłkach na rzecz zakończenia konfliktu.

114. Rząd powołał się na swoje wnioski w kontekście art. 1 Konwencji, aby twierdzić, że art. 1 Protokołu nr 1 nie wymaga rekompensaty ani uwzględnienia złagodzenia reżimu sankcji w październiku 1994 r. Rząd przedstawił również szczegółowe argumenty podważające dobrą wiarę skarżącej spółki, chociaż utrzymywał, że jej działanie w dobrej wierze nie spowodowałaby niezgodności konfiskaty z art. 1 Protokołu nr 1. Ponadto Rząd odpowiedział na szczegółowe zarzuty skarżącej spółki dotyczące położenia TEAM, a w szczególności wyjaśnił, że nie wszczęto postępowania przeciwko TEAM, ponieważ oznaczałoby to zastosowanie z mocą wsteczną odpowiedzialności karnej przewidzianej przez rozporządzenie z mocą ustawy nr 144 z 1993 r.

B. Skarżąca spółka

1. Artykuł 1 Konwencji

115. Skarżąca spółka uznała, że przepisy rozporządzenia (EWG) nr 990/93 oraz postępowanie ws. odesłania prejudycjalnego dopuszczają swobodę uznaniową państwa, za którą Irlandia jest odpowiedzialna na podstawie Konwencji.

Skarżąca przyznała, że gdyby istota jej skargi wynikała wyłącznie z międzynarodowych zobowiązań Irlandii, Trybunał nie miałby właściwości. W sprawie *M. & Co.* (i innych sprawach, na które powołuje się Rząd), skarga była skierowana przeciwko aktom organizacji międzynarodowych, na których opracowanie państwo członkowskie nie miało żadnego wpływu i przy których wykonaniu państwo nie miało żadnego uznania. Ponieważ skarżąca spółka nie kwestionowała przepisów rozporządzenia (EWG) nr 990/93 ani systemu sankcji *per se*, zasada „równoważnej ochrony” zawarta w wyroku w sprawie *M. & Co.* nie miała zastosowania. Przeciwnie, państwo irlandzkie było ściśle zaangażowane w przyjęcie i stosowanie rozporządzenia (EWG) nr 990/93 i dysponowało przez cały czas rzeczywistym i podlegającym kontroli zakresem uznania co do środków, za pomocą których można było osiągnąć rezultat wymagany przez to rozporządzenie.

116. W szczególności skarżąca spółka uważała, że państwo dokonało konfiskaty samolotu jako środka zapobiegawczego bez wyraźnego zobowiązania w tym względzie ze strony Organizacji Narodów Zjednoczonych lub Wspólnoty Europejskiej oraz że nie było zobowiązane do odwołania się od wyroku wysokiego trybunału z czerwca 1994 r. Sąd Najwyższy nie był zobowiązany do skierowania pytania do ETS (zob. *CILFIT*, *op. cit.*, oraz decyzja tego Trybunału w sprawie *Moosbrugger przeciwko Austrii* (dec.), nr 44861/98, 25 stycznia 2000 r.). Następnie, kierując pytanie do ETS, oraz ponieważ zgodnie z art. 177 (obecnie art. 234) ETS mógł odpowiedzieć jedynie na zadane pytanie dotyczące wykładni (lub ważności), Sąd Najwyższy faktycznie postanowił wyłączyć pewne kwestie z rozpatrywania przez ETS. Ponadto, zważywszy na postanowienia art. 234 (obecnie art. 307), Sąd Najwyższy powinien był wykonać orzeczenie ETS w sposób zgodny z Konwencją, podczas gdy po prostu mechanicznie zatwierdził to orzeczenie: powinien był rozważyć – i w razie potrzeby zwrócić się do ETS – pewne dodatkowe kwestie przed wykonaniem orzeczenia ETS. Kwestie nierozpatrzone przez Sąd Najwyższy i nieprzedstawione ETS dotyczyły między innymi skutków rozporządzenia (WE) nr 2472/94 i złagodzenia systemu sankcji (zob. paragrafy 67–71 powyżej) oraz tego, czy należy naliczać koszty konfiskaty i czy należy wypłacić odszkodowanie. Skarżąca spółka zauważyła, że pewne istotne kwestie zostały poruszone w pisemnym oświadczeniu złożonym w jej

imieniu w Sądzie Najwyższym po wydaniu orzeczenia przez ETS (zob. paragraf 57 powyżej), ale Sąd Najwyższy pominął te kwestie.

117. Skarżąca spółka uznała swoje stanowisko za zgodne z orzecznictwem opartym na Konwencji. Mówiąc bardziej ogólnie, chociaż Konwencja nie wyklucza przekazania kompetencji organizacjom międzynarodowym, państwo musi nadal zabezpieczać prawa wynikające z Konwencji (zob. *T.I. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (dec.), nr 43844/98, ETPC 2000-III, oraz *M. & Co., op. cit.*). Instytucje Konwencji wielokrotnie badały zgodność z Konwencją swobody uznaniowej, z której korzysta państwo przy stosowaniu prawa wspólnotowego (zob. m.in. *Van de Hurk przeciwko Holandii*, wyrok z dnia 19 kwietnia 1994, Seria A nr 288; *Procola przeciwko Luksemburgowi*, wyrok z dnia 28 września 1995 r., Seria A nr 326; *Cantoni i Hornsby*, oba cytowane powyżej; *Pafitis i Inni przeciwko Grecji*, wyrok z dnia 26 lutego 1998 r., Zbiór 1998-I; *Matthews, op. cit.*; *S.A. Dangeville przeciwko Francji*, nr 36677/97, ETPC 2002-III; oraz *Société Colas Est i Inni przeciwko Francji*, nr 37971/97, ETPC 2002-III). Stanowisko skarżącej spółki znajdowało poparcie w samym orzecznictwie ETS (zob. *Kondova, op. cit.*, § 90), przy czym sprawa ta była pierwszą, w której według skarżącej spółki ETS uznał, że nie może rościć sobie prawa do bycia ostatecznym arbitrem w kwestiach praw człowieka, ponieważ państwa członkowskie pozostają odpowiedzialne przed niniejszym Trybunałem. Skarżąca spółka powołała się również na sprawę *Pellegrini przeciwko Włochom* (nr 30882/96, ETPC 2001-VIII), w której Trybunał stwierdził naruszenie art. 6, ponieważ sądy włoskie nie upewniły się co do rzetelności postępowania przed sądami kościelnymi Wikariatu Rzymskiego przed wykonaniem orzeczenia tych sądów.

Jeżeli Trybunał miałby się oprzeć na powołaniu się Rządu na sprawy *M. & Co.*, *Waite and Kennedy* oraz *Beer and Regan*, wówczas każde państwo członkowskie Wspólnoty Europejskiej mogłoby, według skarżącej spółki, uchylić się od odpowiedzialności wynikającej z Konwencji po tym, jak jego sądy skierowały pytanie do ETS i wykonały jego orzeczenie. Odsetek prawa krajowego mającego swe źródło we Wspólnocie Europejskiej jest znaczny i rośnie, a kwestie objęte prawem wspólnotowym są coraz szersze i bardziej wrażliwe: przyjęcie, że wszystkie akty państwowe wprowadzające w życie zobowiązania Wspólnoty nie wchodzą w zakres jej odpowiedzialności wynikającej z Konwencji stworzyłoby niedopuszczalną lukę w ochronie praw człowieka w Europie.

118. W każdym razie skarżąca spółka twierdziła, że Wspólnota Europejska nie oferowała „równoważnej ochrony”. Ograniczona rola ETS na mocy art. 177 (obecnie art. 234) została przedstawiona powyżej: ETS nie posiadał nieodłącznej właściwości do rozpatrzenia, czy kwestie takie jak brak odszkodowania i dyskryminacyjne traktowanie skarżącej spółki stanowiły naruszenie jej praw majątkowych. Postępowanie przeciwko państwu członkowskiemu za działanie lub zaniechanie, które rzekomo

narusza prawo wspólnotowe, mogło być wszczęte przed ETS tylko przez Komisję Europejską lub inne państwo członkowskie; osoby fizyczne musiały wszczynać postępowania przed sądami krajowymi. Strona takiego postępowania krajowego nie miała prawa do złożenia odesłania na podstawie art. 177 (obecnie art. 234), gdyż jest to zadaniem sądu krajowego. Jak stwierdzono w cytowanej powyżej sprawie *Kondova*: gdyby uznano, że przepis wspólnotowy narusza Konwencję, ostatecznymi arbitrami byłyby sądy krajowe i niniejszy Trybunał, a nie ETS.

119. Z tych powodów skarżąca spółka utrzymywała, że opisane powyżej korzystanie przez władze irlandzkie z uznania w odniesieniu do konfiskaty jej statku powietrznego powinno zostać zbadane przez Trybunał pod kątem zgodności z Konwencją.

2. Artykuł 1 Protokołu nr 1

120. Skarżąca spółka utrzymywała, że ingerencja w jej mienie (konfiskata) stanowiła pozbawienie, którego nie można określić mianem „tymczasowego” ze względu na jego skutki. Było ono również niezgodne z prawem, ponieważ Rząd nie przedstawił żadnych dokumentów potwierdzających podstawę prawną ingerencji oraz ponieważ rozporządzenie z mocą ustawy nr 144 z 1993 r., wskazujące, który organ był właściwy do dokonania konfiskaty, zostało przyjęte dopiero po jej dokonaniu.

121. Ponadto taka ingerencja była nieuzasadniona dlatego, że nie była zgodna z „ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego” w rozumieniu art. 1 Protokołu nr 1 oraz obciążała stronę działającą w dobrej wierze indywidualnym i nadmiernym ciężarem, ponieważ Rząd nie zachował odpowiedniej równowagi pomiędzy interesem ogólnym (interese społeczeństwa międzynarodowej, jakim było zakończenie wojny i związanych z nią poważnych naruszeń praw człowieka i prawa humanitarnego) a szkodą indywidualną (znaczną stratą o charakterze ekonomicznym dla strony działającej w dobrej wierze).

W szczególności skarżąca spółka uznała, że pewne czynniki odróżniają jej przypadek od spraw *AGOSI* i *Air Canada* (obie cytowane powyżej). Uznała również za nieuzasadnioną sytuację, która zaistniała po przyjęciu rozporządzenia (WE) nr 2472/94 (jej statki powietrzne pozostały uziemione, podczas gdy statki JAT mogły latać). Odszkodowanie stanowiło ważny element w ogólnym uzasadnieniu, a jego brak w sytuacji faktycznego pozbawienia mienia stanowił ogólnie nieproporcjonalną ingerencję. Miało to miejsce zwłaszcza w niniejszej sprawie, ponieważ cel systemu sankcji mógł zostać osiągnięty przy jednoczesnym wypłaceniu odszkodowania. Wreszcie skarżąca spółka podniosła szereg zarzutów dotyczących stosunków państwa z TEAM, twierdząc w szczególności, że zaniechanie przez Rząd ścigania TEAM (gdy m.in. Komitet ds. Sankcji uznał, że TEAM naruszyła system sankcji) podkreśliło nieuzasadniony charakter położenia skarżącej spółki, będącej spółką zagraniczną niewinną popełnienia jakiegokolwiek

wykroczenia. W tym ostatnim względzie skarżąca spółka potwierdziła swoje działanie w dobrej wierze, odpowiedziała szczegółowo na zarzuty Rządu dotyczące złej wiary i podkreśliła, że wszystkie sądy, przed którymi sprawa była rozpatrywana, potwierdziły jej niewinność.

C. Stanowiska interwenientów

1. Komisja Europejska („Komisja”)

a) Artykuł 1 Konwencji

122. Komisja uznała, że skarga dotyczyła zasadniczo odpowiedzialności państwa za akty wspólnotowe: chociaż państwo zachowało pewną odpowiedzialność wynikającą z Konwencji po przekazaniu kompetencji organizacji międzynarodowej, odpowiedzialność ta była spełniona, jeżeli w strukturze tej organizacji istniały odpowiednie przepisy dotyczące skutecznej ochrony praw podstawowych na poziomie co najmniej „równoważnym” z poziomem określonym w Konwencji. Komisja poparła zatem podejście przyjęte w sprawie *M. & Co. (op. cit.)* i wezwała Trybunał do przyjęcia tego rozwiązania w oczekiwaniu na przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji. Następnie wszelka odpowiedzialność wynikająca z Konwencji, poza koniecznością ustanowienia równoważnej ochrony, powstałaby tylko wtedy, gdyby państwo skorzystało z uznania przyznanego mu przez organizacje międzynarodowe.

123. Komisja uznała to podejście za zgodne z najnowszym orzecznictwem Trybunału. Odniesienie w sprawie *Matthews (op. cit.)* do wynikającej z Konwencji odpowiedzialności państwa po przekazaniu kompetencji Wspólnocie Europejskiej oraz do wynikającej z Konwencji odpowiedzialności Zjednoczonego Królestwa było zgodne z podejściem przyjętym w sprawie *M. & Co.*, zważywszy na różne środki kwestionowane w obu sprawach. Sprawy *Waite i Kennedy* oraz *Beer i Regan* (obie cytowane powyżej) w pełni potwierdziły stanowisko Komisji. Sprawa *Cantoni* była wyraźnie odmienna, ponieważ Trybunał dokonał kontroli swobody uznania, z której skorzystały władze francuskie w celu ustanowienia sankcji karnych w ramach wdrażania dyrektywy wspólnotowej.

124. Powód, dla którego początkowo przyjęto podejście „równoważnej ochrony” (ułatwienie współpracy państw za pośrednictwem organizacji międzynarodowych) był równie, jeśli nie bardziej, istotny obecnie. Było to podejście szczególnie istotne dla Wspólnoty Europejskiej, zważywszy na jej cechy charakterystyczne, jakimi są ponadnarodowość i charakter prawa wspólnotowego: wymaganie od państwa, aby sprawdzało pod kątem zgodności z Konwencją akt prawny Wspólnoty Europejskiej przed jego wdrożeniem (wraz z jednostronnym działaniem i nieprzestrzeganiem prawa

wspólnotowego, które potencjalnie by się z tym wiązało), stanowiłoby nieobliczalne zagrożenie dla samych fundamentów Wspólnoty, a takiego rezultatu nie przewidywali twórcy Konwencji, popierający współpracę i integrację europejską. Ponadto poddanie indywidualnych aktów Wspólnoty kontroli zgodności z Konwencją byłoby równoznaczne z uczynieniem jej stroną pozwaną w postępowaniach dotyczących Konwencji bez jakichkolwiek praw i gwarancji proceduralnych przysługujących Układającej się Stronie Konwencji. W skrócie: podejście przyjęte w sprawie *M. & Co.* pozwoliło na stosowanie Konwencji w sposób uwzględniający potrzeby i realia stosunków międzynarodowych oraz wyjątkowe cechy systemu wspólnotowego.

125. Zdaniem Komisji pozwane państwo nie dysponowało swobodnym uznaniem na podstawie prawa wspólnotowego. Jeżeli sprawa dotyczyła odesłania na podstawie art. 177 (obecnie art. 234), Trybunał powinien dokonać rozróżnienia, odpowiednio, między rolami sądów krajowych i ETS, tak aby w przypadku, gdy zaskarżony akt był bezpośrednim wynikiem orzeczenia ETS, Trybunał powstrzymał się od jego kontroli.

Zdaniem Komisji Irlandia była zobowiązana (zwłaszcza w świetle opinii Komitetu ds. Sankcji), ze względu na obowiązek lojalnej współpracy (art. 5, obecnie art. 10 Traktatu WE), do odwołania się od wyroku sędziego Murphy'ego z wysokiego trybunału do Sądu Najwyższego w celu zapewnienia skutecznego wykonania rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Sąd Najwyższy, jako sąd ostatniej instancji, był zobowiązany na mocy art. 177 (obecnie art. 234) Traktatu WE do zwrócenia się do ETS, ponieważ nie było wątpliwości, że wniesiona do niego skarga rządu dotyczyła poważnej i zasadniczej kwestii związanej z wykładnią prawa wspólnotowego. Sąd Najwyższy zwrócił się do ETS z pytaniem, czy art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93 ma zastosowanie do statku powietrznego, takiego jak samolot dzierżawiony przez skarżącą spółkę, a ETS orzekł, że ma do niego zastosowanie, po dokonaniu przeglądu aspektów praw podstawowych w tej sprawie, tak że chociaż ETS nie mógł zbadać konkretnych faktów sprawy, przedmiotowa konfiskata została ostatecznie oceniona i rozstrzygnięta przez ETS. Wyrok ETS był wiążący dla Sądu Najwyższego.

W tych okolicznościach Sąd Najwyższy nie dysponował uznaniem i w konsekwencji wykonanie przez niego wyroku ETS nie mogło zostać poddane kontroli przez niniejszy Trybunał.

126. Ponadto Komisja uznała, że „równoważną ochronę” można znaleźć w prawie i strukturach Wspólnoty. Komisja przedstawiła w zarysie rosnące uznanie postanowień Konwencji za ważne źródło ogólnych zasad prawa wspólnotowego, które regulowało działania instytucji i państw Wspólnoty i było wdrażane przez wspólnotowy aparat sądowy, oraz odnotowała odpowiednie zmiany w Traktacie stanowiące wzmocnienie zmian w orzecznictwie.

127. Wreszcie Komisja uznała, że orzeczenie w sprawie *Kondova* (*op. cit.*) wyraźnie potwierdza jej stanowisko, zgodnie z którym akty uznaniowe państwa nadal w pełni podlegają Konwencji. Powołanie się przez skarżącą spółkę na art. 234 (obecnie art. 307) Traktatu WE było błędne, a wnioski z niego wyciągnięte – niewłaściwe: wyrażając zasady prawa międzynarodowego, takie jak *pacta sunt servanda*, wspomniany artykuł potwierdzał jedynie punkt wyjścia właściwej analizy Konwencji, czyli to, że państwo nie może uchylić się od odpowiedzialności wynikającej z Konwencji, przekazując uprawnienia organizacji międzynarodowej.

b) Artykuł 1 Protokołu nr 1

128. Komisja uznała za bezsporne, że rozporządzenie (EWG) nr 990/93 stanowiło podstawę prawną konfiskaty. Komisja odrzuciła sugestie skarżącej spółki, że konfiskata była bezprawna do czasu przyjęcia krajowych aktów prawa wtórnego, i zgodziła się z Rządem, że wykonawcze rozporządzenie z mocą ustawy zawierało przepisy dotyczące kompetencji administracyjnych i proceduralnych, które nie miały wpływu na charakter bezpośredniego stosowania rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Z powodów przedstawionych w opinii rzecznika generalnego i w orzeczeniu ETS Komisja twierdziła, że do października 1994 r. konfiskata była proporcjonalnym działaniem i nie uznała za przekonujący argumentu skarżącej spółki, że po tym terminie konfiskata była nieuzasadniona.

2. Rząd Włoch

129. W odniesieniu do art. 1 Konwencji Rząd włoski uznał, że sprawa sprowadza się do zakwestionowania postanowień odpowiedniej rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz rozporządzenia Wspólnoty Europejskiej i jako taka nie podlega jurysdykcji Trybunału. Państwo irlandzkie było zobowiązane do wdrożenia tych aktów, było zobowiązane do zwrócenia się do odpowiednich organów (Komitetu ds. Sankcji i ETS) oraz do zastosowania się do wydanych orzeczeń: uzasadnia to wniosek o niezgodności *ratione personae*. Jeśli chodzi o pierwotne przekazanie suwerennej władzy Organizacji Narodów Zjednoczonych i Wspólnocie Europejskiej, Rząd włoski powołał się również na sprawę *M. & Co.*, twierdząc, że zarówno Organizacja Narodów Zjednoczonych, jak i Wspólnota Europejska zapewniają „równoważną ochronę”, co uzasadnia wniosek o niezgodności *ratione materiae* lub *personae*. Wreszcie każde nałożenie na państwo obowiązku kontroli jego zobowiązań w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych i Wspólnoty Europejskiej pod kątem zgodności z Konwencją osłabiłoby systemy prawne organizacji międzynarodowych, a w konsekwencji międzynarodową reakcję na poważne kryzysy międzynarodowe.

130. W odniesieniu do istoty art. 1 Protokołu nr 1, Rząd włoski podkreślił znaczenie celu interesu publicznego realizowanego poprzez konfiskatę.

3. Rząd Zjednoczonego Królestwa

131. Rząd Zjednoczonego Królestwa uznał, że ponieważ skarga była skierowana przeciwko Wspólnocie Europejskiej, była ona niezgodna z postanowieniami Konwencji. Obciążenie jednego państwa członkowskiego odpowiedzialnością za akty wspólnotowe byłoby nie tylko sprzeczne z orzecznictwem opartym na Konwencji, ale także obalałoby podstawowe zasady prawa międzynarodowego (w tym odrębną osobowość prawną organizacji międzynarodowych) i byłoby niezgodne ze zobowiązaniami państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej. Rząd Zjednoczonego Królestwa powołał się na wyrok w sprawie *M. & Co*, cytowanej powyżej, zauważając, że gwarancje praw człowieka w ramach wspólnotowego porządku prawnego zostały jeszcze bardziej wzmocnione od czasu przyjęcia decyzji w tej sprawie.

132. Co do przedmiotu skargi na podstawie art. 1 Protokołu nr 1, Rząd Zjednoczonego Królestwa podkreślił znaczenie interesu publicznego, uznał, że margines oceny jest w związku z tym szeroki i argumentował, że nawet gdyby skarżąca spółka była niewinną stroną, nie uczyniłoby to ingerencji w jej prawa majątkowe nieproporcjonalną (zob. sprawy *AGOSI* i *Air Canada*, obie cytowane powyżej).

4. *Institut de formation en droits de l'homme du barreau de Paris* („Instytut”)

133. Instytut uznał tę sprawę za zgodną z postanowieniami Konwencji. Był jednak również zdania, że nie uniemożliwi to państwom członkowskim wypełniania ich zobowiązań wspólnotowych ani nie będzie oznaczać, że Trybunał będzie miał jurysdykcję do badania przepisów wspólnotowych w świetle Konwencji. Skarga była zgodna *ratione personae*, ponieważ przedmiotem sprawy nie było zakwestionowanie przepisów Organizacji Narodów Zjednoczonych lub Wspólnoty Europejskiej, lecz ich wdrożenie przez Irlandię. Skarga była zgodna *ratione materiae*, ponieważ art. 1 Konwencji nie wykluczał z kontroli szczególnego rodzaju środków ani żadnej części jurysdykcji państwa członkowskiego. Dla zilustrowania, Instytut wskazał na kwestie oceniane przez Trybunał w szeregu spraw, w tym w sprawach *Cantoni*, *Matthews* oraz *Waite i Kennedy* (wszystkie cytowane powyżej). Ponieważ ani Organizacja Narodów Zjednoczonych, ani Wspólnota Europejska nie zapewniały równoważnej ochrony praw człowieka (zwłaszcza z punktu widzenia indywidualnego dostępu do tej ochrony i ograniczeń procedury odesłania prejudycjalnego), skargę należało uznać za zgodną z postanowieniami Konwencji.

134. Co do przedmiotu skargi na podstawie art. 1 Protokołu nr 1, Instytut uznał początkową konfiskatę samolotu za całkowicie uzasadnioną, ale pozostawił otwartą kwestię zasadności zatrzymania samolotu po październiku 1994 r.

III. OCENA TRYBUNAŁU

A. Artykuł 1 Konwencji

135. Strony i interwenienci przedstawili istotne uwagi na podstawie art. 1 Konwencji dotyczące odpowiedzialności państwa irlandzkiego na mocy Konwencji za konfiskatę, zważywszy na jego zobowiązania wspólnotowe. Artykuł ten stanowi:

„Wysokie Układające się Strony zapewniają każdemu człowiekowi, podlegającemu ich jurysdykcji, prawa i wolności określone w Rozdziale I [...] Konwencji”.

136. Treść art. 1 wymaga od Układających się Stron, aby odpowiadały za wszelkie naruszenia praw i wolności chronionych przez Konwencję, popełnione wobec osób podlegających ich „jurysdykcji” (zob. *Ilaşcu i Inni przeciwko Mołdawii i Rosji* [WI], nr 48787/99, § 311, ETPC 2004-VII). Pojęcie „jurysdykcji” odzwierciedla znaczenie tego terminu w międzynarodowym prawie publicznym (zob. *Gentilhomme i Inni przeciwko Francji*, nr 48205/99, 48207/99, i 48209/99, § 20, 14 maja 2002 r.; *Banković i Inni przeciwko Belgii i Innym* (dec.) [WI], nr 52207/99, §§ 59–61, ETPC 2001-XII; oraz *Assanidze przeciwko Gruzji*, nr 71503/01, § 137, ETPC 2004-II), tak że kompetencję jurysdykcyjną państwa uważa się za przede wszystkim terytorialną (zob. *Banković i Inni*, § 59) i że domniemywa się, że jurysdykcja ta jest wykonywana na całym terytorium państwa (zob. *Ilaşcu i Inni*, § 312).

137. W niniejszej sprawie bezsporne jest, że działanie, na które skarżyła się skarżąca spółka, czyli zatrzymanie na pewien czas dzierżawionego przez nią statku powietrznego, zostało przeprowadzone przez władze pozwanego państwa na jego terytorium w następstwie decyzji irlandzkiego ministra transportu. W takich okolicznościach skarżąca spółka, jako adresat zaskarżonego aktu, podlegała „jurysdykcji” państwa irlandzkiego, w związku z czym jej skarga dotycząca tego aktu jest zgodna *ratione loci, personae* i *materiae* z postanowieniami Konwencji.

138. Trybunał jest ponadto zdania, że uwagi, o których mowa w paragrafie 135 powyżej, dotyczące zakresu odpowiedzialności pozwanego państwa dotyczą przedmiotu skargi na podstawie art. 1 Protokołu nr 1 i dlatego zostały zbadane poniżej.

B. Artykuł 1 Protokołu nr 1

139. Artykuł 1 Protokołu nr 1 ma następujące brzmienie:

„Każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego.

Powyższe postanowienia nie będą jednak w żaden sposób naruszać prawa państwa do stosowania takich ustaw, jakie uzna za konieczne do uregulowania sposobu korzystania z własności zgodnie z interesem powszechnym lub w celu zabezpieczenia uiszczania podatków bądź innych należności lub kar pieniężnych”.

140. Nie kwestionowano, że doszło do „ingerencji” (zatrzymanie statku powietrznego) w „mienie” skarżącej spółki (korzyść z dzierżawy samolotu) i Trybunał nie widzi powodu, aby stwierdzić inaczej (zob. np., *Stretch przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 44277/98, §§ 32–35, 24 czerwca 2003 r.).

1. Obowiązująca zasada

141. Strony nie były jednak zgodne co do tego, czy ingerencja ta stanowiła pozbawienie własności (pierwszy akapit art. 1 ust. 1 Protokołu nr 1) czy też uregulowanie sposobu korzystania z własności (drugi akapit). Trybunał przypomina, że gwarantując prawo własności, artykuł ten składa się z „trzech odrębnych zasad”: pierwsza zasada, określona w pierwszym zdaniu pierwszego akapitu, ma charakter ogólny i ustanawia zasadę niezakłóconego korzystania z własności; druga zasada, zawarta w drugim zdaniu pierwszego akapitu, obejmuje pozbawienie własności i poddaje je określonym warunkom; trzecia zasada, określona w drugim akapicie, uznaje, że Układające się Strony mają prawo, między innymi, uregulować korzystanie z własności zgodnie z interesem powszechnym. Te trzy zasady nie są „odrębne” w sensie braku powiązania: druga i trzecia zasada dotyczą szczególnych przypadków ingerencji w prawo do niezakłóconego korzystania z własności i dlatego powinny być interpretowane w świetle ogólnej zasady wyrażonej w pierwszej z reguł (zob. *AGOSI*, *op. cit.*, s. 17, § 48).

142. Trybunał uznaje, że system sankcji polegał na uregulowaniu korzystania z własności uważanej za przynoszącą korzyści byłej FRJ i że sporne zatrzymanie samolotu stanowiło środek służący egzekwowaniu tego systemu. Chociaż skarżąca spółka utraciła korzyści z około trzech lat czteroletniej dzierżawy, utrata ta stanowiła element składowy wspomnianego wyżej uregulowania korzystania z własności. W związku z tym, to drugi akapit art. 1 Protokołu nr 1 ma zastosowanie w niniejszej sprawie (zob. *AGOSI*, *op. cit.*, s. 17–18, §§ 50–51, oraz *Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH przeciwko Holandii*, wyrok z dnia 23 lutego 1995 r.,

Seria A nr 306-B, s. 47–48, § 59), „ogólne zasady prawa międzynarodowego” w szczególnym znaczeniu pierwszego akapitu art. 1 Protokołu nr 1 (i na które powołuje się skarżąca spółka) nie wymagają zatem odrębnego badania (zob. *Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH*, s. 51–53, §§ 66–74).

2. Podstawa prawna zaskarżonej ingerencji

143. Strony zdecydowanie nie zgadzały się co do tego, czy konfiskata była przez cały czas oparta na zobowiązaniach prawnych państwa irlandzkiego wynikających z art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93.

Na potrzeby zbadania tej kwestii Trybunał przypomina, że wykładnia i stosowanie prawa krajowego należy przede wszystkim do władz krajowych, w szczególności do sądów, nawet jeśli prawo to odwołuje się do prawa lub umów międzynarodowych. Analogicznie, organy sądowe Wspólnoty są lepiej przygotowane do interpretowania i stosowania prawa wspólnotowego. W każdym przypadku rola Trybunału ogranicza się do stwierdzenia, czy skutki takiego orzekania są zgodne z Konwencją (zob. odpowiednio, *Waite i Kennedy*, *op. cit.*, § 54, oraz *Streletz, Kessler i Krenz przeciwko Niemcom* [WI], nr 34044/96, 35532/97 i 44801/98, § 49, ETPC 2001-II).

144. Chociaż skarżąca spółka skrótowo nawiązała do roli państwa irlandzkiego w Radzie Wspólnot Europejskich (zob. paragraf 115 powyżej), Trybunał zauważa, że jej zasadnicze stanowisko zakładało, że nie kwestionowała ona przepisów samego rozporządzenia, lecz ich wykonanie.

145. Po przyjęciu rozporządzenia (EWG) nr 990/93 miało „ogólne zastosowanie” i było „wiążące w całości” (zgodnie z art. 189, obecnie art. 249 Traktatu WE), tak że miało zastosowanie do wszystkich państw członkowskich, z których żadne nie mogło zgodnie z prawem odstąpić od któregośkolwiek z jego przepisów. Ponadto „bezpośrednie stosowanie” rozporządzenia nie było, i zdaniem Trybunału nie mogło być, kwestionowane. Rozporządzenie stało się częścią prawa krajowego ze skutkiem od dnia 28 kwietnia 1993 r., kiedy zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym, przed datą konfiskaty i bez potrzeby wprowadzania przepisów wykonawczych (patrz, w ogólności, paragrafy 65 i 83 powyżej)

Późniejsze przyjęcie rozporządzenia z mocą ustawy nr 144 z 1993 r. nie miało, jak sugeruje skarżąca spółka, żadnego wpływu na zgodność konfiskaty z prawem; uregulowało ono jedynie niektóre kwestie administracyjne (tożsamość właściwego organu i sankcję nakładaną za naruszenie rozporządzenia), jak przewidziano w art. 9 i 10 rozporządzenia EWG. Chociaż skarżąca spółka zgłaszała wątpliwość co do tego, który organ jest właściwy do celów rozporządzenia (zob. paragraf 120 powyżej), Trybunał uważa za całkowicie przewidywalne, iż minister transportu wykonał uprawnienia w zakresie konfiskaty zawarte w art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93.

To prawda, że rozporządzenie (EWG) nr 990/93 powstało na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ przyjętej na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych (kwestia ta została szczegółowo rozwinięta przez Rząd i niektórych interwenientów). Chociaż rezolucja miała znaczenie dla wykładni rozporządzenia (zob. opinia rzecznika generalnego i wyrok ETS – paragrafy 45–50 i 52–55 powyżej), nie stanowiła ona części irlandzkiego prawa krajowego (ww. wyrok sędziego Murphy’ego – paragraf 35 powyżej), a zatem nie mogła stanowić podstawy prawnej konfiskaty samolotu przez ministra transportu.

W związku z tym władze irlandzkie słusznie uznały, że są zobowiązane do konfiskaty każdego odlatującego samolotu, do którego – jak uznały – miał zastosowanie art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Ich decyzja o takim zastosowaniu została później potwierdzona, w szczególności przez ETS (zob. paragrafy 54–55 powyżej).

146. Trybunał uznał za przekonujące twierdzenie Komisji Europejskiej, że obowiązek lojalnej współpracy państwa (art. 5, obecnie art. 10 Traktatu WE) wymagał od niej odwołania się od wyroku wysokiego trybunału z czerwca 1994 r. do Sądu Najwyższego w celu wyjaśnienia wykładni rozporządzenia (EWG) nr 990/93. Rozporządzenie to zostało zastosowane wówczas po raz pierwszy, a wykładnia wysokiego trybunału różniła się od wykładni Komitetu ds. Sankcji, organu powołanego przez Organizację Narodów Zjednoczonych w celu dokonania wykładni rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, którą wprowadzono w życie przedmiotowym rozporządzeniem.

147. Trybunał zgadza się również z Rządem i Komisją Europejską, że Sąd Najwyższy nie miał rzeczywistej swobody decyzyjnej ani przed, ani po złożeniu wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym do ETS, z powodów przedstawionych poniżej.

Po pierwsze, ponieważ nie istniały krajowe środki odwoławcze od jego orzeczeń, Sąd Najwyższy musiał wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, uwzględniając postanowienia art. 177 (obecnie art. 234) Traktatu WE oraz wyrok ETS w sprawie *CILFIT* (zob. paragraf 98 powyżej): odpowiedź na pytanie dotyczące wykładni zadane ETS nie była oczywista (wnioski Komitetu ds. Sankcji i ministra transportu były sprzeczne z wnioskami wysokiego trybunału); kwestia ta miała kluczowe znaczenie dla sprawy (zob. opis wysokiego trybunału dotyczący zasadniczej kwestii w sprawie i wydany w konsekwencji wyrok, od którego minister odwołał się do Sądu Najwyższego – paragrafy 35–36 powyżej); oraz nie było wcześniejszego orzeczenia ETS w tej kwestii. Na to stwierdzenie nie ma wpływu uwaga zawarta w orzeczeniu Trybunału w sprawie *Moosbrugger* (cytowanym i powołanym przez skarżącą spółkę – zob. paragraf 116 powyżej), że osoba fizyczna nie ma jako taka prawa do odesłania [do ETS].

Po drugie orzeczenie ETS było wiążące dla Sądu Najwyższego (zob. paragraf 99 powyżej).

Po trzecie orzeczenie ETS skutecznie rozstrzygnęło postępowanie krajowe w niniejszej sprawie. Biorąc pod uwagę pytanie Sądu Najwyższego i odpowiedź ETS, jedynym wnioskiem, jaki ten pierwszy mógł wyciągnąć, było to, że rozporządzenie (EWG) nr 990/93 miało zastosowanie do statku powietrznego skarżącej spółki. Ponadto błędne jest sugerowanie, jak uczyniła to skarżąca spółka, że Sąd Najwyższy mógł wydać pewne nakazy dodatkowe w stosunku do wyroku ETS (w tym drugie odesłanie „wyjaśniające” do ETS) w odniesieniu do kosztów konfiskaty, odszkodowania i przejściowego złagodzenia systemu sankcji. Wniosek i pisemne oświadczenie skarżącej spółki z października 1996 r. złożone w Sądzie Najwyższym nie rozwijały tych kwestii w sposób szczegółowy ani nie wnosiły o wydanie przez ten sąd takich uzupełniających nakazów. W każdym razie skarżąca spółka nie była zobowiązana do pokrycia kosztów konfiskaty.

Okoliczność, zgodnie z którą rozporządzenie (EWG) nr 990/93 nie dopuszczało przyznania odszkodowania, wynikała z ustaleń rzecznika generalnego i ETS (każdy z nich uznał stosowanie rozporządzenia za uzasadnione pomimo związanych z nim trudności) oraz z przepisów o wydatkach zawartych w drugim zdaniu art. 8 rozporządzenia. W związku z tym koncepcje jednolitego stosowania i nadrzędności prawa wspólnotowego (zob. paragrafy 92 i 96 powyżej) uniemożliwiły Sądowi Najwyższemu wydanie takiego orzeczenia. Jak zauważono w paragrafie 105 powyżej, rozporządzenie (WE) nr 2472/94 łagodzące system sankcji wdrożony we Wspólnocie Europejskiej od października 1994 r. wyraźnie wyłączało z zakresu stosowania statki powietrzne już skonfiskowane zgodnie z prawem, a ani ETS, ani Sąd Najwyższy nie odniosły się do tej kwestii w swoim orzeczeniu (z lipca 1996 r.) i wyroku (z listopada 1996 r.).

148. Z tych względów Trybunał stwierdza, że sporna ingerencja nie była wynikiem skorzystania przez władze irlandzkie z uznania, ani na podstawie prawa wspólnotowego, ani irlandzkiego, lecz stanowiła raczej wykonanie przez państwo irlandzkie jego zobowiązań prawnych wynikających z prawa wspólnotowego, a w szczególności z art. 8 rozporządzenia (EWG) nr 990/93.

3. Czy konfiskata była uzasadniona

a) Ogólne podejście, jakie należy przyjąć

149. Drugi akapit art. 1 Protokołu nr 1 należy interpretować w świetle ogólnej zasady wyrażonej w zdaniu wprowadzającym tego artykułu, dlatego musi istnieć rozsądny stosunek proporcjonalności między zastosowanymi środkami a celem, który ma być osiągnięty: Trybunał musi ustalić, czy została zachowana sprawiedliwa równowaga między wymogami interesu powszechnego w tym względzie a interesem danej spółki. Stwierdzając to, Trybunał uznaje, że państwo posiada szeroki margines oceny w odniesieniu do środków, które mają być zastosowane, oraz do ustalenia,

czy konsekwencje są uzasadnione w interesie powszechnym dla osiągnięcia zamierzonego celu (zob. *AGOSI*, *op. cit.*, s. 18, § 52).

150. Trybunał uważa za oczywiste, że z jego ustaleń zawartych w paragrafach 145-148 powyżej wynika, iż interes powszechny realizowany przez zaskarżony środek polegał na przestrzeganiu zobowiązań prawnych wynikających z członkostwa państwa irlandzkiego we Wspólnocie Europejskiej.

Jest to ponadto uprawniony interes dużej wagi. Konwencja musi być interpretowana w świetle wszelkich istotnych reguł i zasad prawa międzynarodowego mających zastosowanie w stosunkach między Układającymi się Stronami (art. 31 § 3 lit. c Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów oraz *Al-Adsani przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 35763/97, § 55, ETPC 2001-XI), które to zasady obejmują zasadę *pacta sunt servanda*. Trybunał od dawna uznaje również rosnące znaczenie współpracy międzynarodowej oraz wynikającą z niej konieczność zapewnienia prawidłowego funkcjonowania organizacji międzynarodowych (zob. *Waite i Kennedy*, §§ 63 i 72, oraz *Al-Adsani*, § 54, obydwie cytowane powyżej; zob. też art. 234 (obecnie art. 307) Traktatu WE). Takie względy mają decydujące znaczenie dla organizacji ponadnarodowej, takiej jak Wspólnota Europejska¹. Trybunał przyjął zatem, że przestrzeganie prawa wspólnotowego przez Układającą się Stronę stanowi uprawniony cel interesu powszechnego w rozumieniu art. 1 Protokołu nr 1 (zob. odpowiednio, *S.A. Dangeville*, *op. cit.*, §§ 47 i 55).

151. Powstaje zatem pytanie, czy – a jeśli tak, to w jakim zakresie – ten ważny interes powszechny polegający na przestrzeganiu zobowiązań wspólnotowych może uzasadniać kwestionowaną ingerencję państwa irlandzkiego w prawa majątkowe skarżącej spółki.

152. Z jednej strony Konwencja nie zabrania Układającym się Stronom przekazywania suwerennej władzy organizacji międzynarodowej (w tym ponadnarodowej) w celu prowadzenia współpracy w pewnych dziedzinach działalności (zob. *M. & Co.*, s. 144, oraz *Matthews*, § 32, obie cytowane powyżej). Ponadto, nawet jako posiadacz takiej przeniesionej suwerennej władzy, sama organizacja nie ponosi odpowiedzialności na mocy Konwencji za postępowania przed jej organami lub decyzje jej organów, dopóki nie jest Układającą się Stroną (zob. *Confédération française démocratique du travail przeciwko Wspólnotom Europejskim*, nr 8030/77, decyzja Komisji z dnia 10 lipca 1978 r., DR 13, s. 231; *Dufay przeciwko Wspólnotom Europejskim*, nr 13539/88, decyzja Komisji z dnia 19 stycznia 1989 r., nieopublikowana; oraz *M. & Co.*, s. 144 i *Matthews*, § 32, obie cytowane powyżej).

153. Z drugiej strony przyjęło się również, że Układająca się Strona odpowiada na podstawie art. 1 Konwencji za wszystkie działania i zaniechania swoich organów, niezależnie od tego, czy dane działanie

1. Zob. *Costa v. Ente Nazionale Energia Elettrica (ENEL)*, sprawa 6/64 [1964] ECR 585.

lub zaniechanie wynikało z prawa krajowego, czy z konieczności wypełnienia międzynarodowych zobowiązań prawnych. Artykuł 1 nie wprowadza rozróżnienia co do rodzaju przepisu lub środka, którego dotyczy, i nie wyklucza żadnej części „jurysdykcji” Układającej się Strony z kontroli na podstawie Konwencji (zob. *Zjednoczona Komunistyczna Partia Turcji i Inni przeciwko Turcji*, wyrok z dnia 30 stycznia 1998 r., Zbiór 1998-I, s. 17-18, § 29).

154. Uzgadniając oba te stanowiska, a tym samym ustalając zakres, w jakim działanie państwa może być uzasadnione wypełnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w organizacji międzynarodowej, na rzecz której państwo przekazało część swojej suwerenności, Trybunał uznał, że całkowite zwolnienie Układających się Stron z odpowiedzialności opartej na Konwencji w obszarach objętych takim przekazaniem byłoby niezgodne z celem i przedmiotem Konwencji; gwarancje Konwencji mogłyby być dowolnie ograniczane lub wyłączane, co pozbawiałoby ją bezwzględnego charakteru i podważyłoby praktyczny i skuteczny charakter przewidzianych w niej zabezpieczeń (zob. *M. & Co.*, s. 145, oraz *Waite i Kennedy*, § 67, obydwa cytowane powyżej). Uznaje się, że państwo zachowuje wynikającą z Konwencji odpowiedzialność w odniesieniu do zobowiązań traktatowych powstałych po wejściu w życie Konwencji (zob. odpowiednio, *Matthews*, *op. cit.*, §§ 29 i 32–34, oraz *Książę Hans-Adam II z Liechtensteinu przeciwko Niemcom* [WI], nr 42527/98, § 47, ETPC 2001-VIII).

155. W opinii Trybunału działanie państwa podejmowane zgodnie z tego rodzaju zobowiązaniami jest uzasadnione, o ile uznaje się, że dana organizacja chroni prawa podstawowe, zarówno co do oferowanych gwarancji materialnoprawnych, jak i mechanizmów kontroli ich przestrzegania, w sposób, który można uznać za co najmniej równoważny z tym, co określa Konwencja (zob. *M. & Co.*, *op. cit.*, s. 145, podejście, z którym zgodziły się strony i Komisja Europejska). Przez „równoważny” Trybunał rozumie „porównywalny”; jakkolwiek wymóg, aby ochrona organizacji była „identyczna”, mógłby być sprzeczny z interesem współpracy międzynarodowej, do którego się dąży (zob. paragraf 150 powyżej). Takie stwierdzenie równoważności nie mogłoby być jednak ostateczne i podlegałoby przeglądowi w świetle wszelkich istotnych zmian w zakresie ochrony praw podstawowych.

156. Jeżeli taka równoważna ochrona zostanie uznana za zapewnioną przez organizację, domniemywać się będzie, że państwo nie odstąpiło od wymogów Konwencji, jeżeli nie czyni nic ponad wdrożenie zobowiązań prawnych wynikających z jego członkostwa w organizacji.

Takie domniemanie może jednak zostać obalone, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy zostanie uznane, że ochrona praw wynikających z Konwencji była w sposób oczywisty niewystarczająca. W takich przypadkach nad interesem współpracy międzynarodowej przeważałaby rola Konwencji jako „konstytucyjnego instrumentu europejskiego porządku

publicznego” w dziedzinie praw człowieka (zob. *Loizidou przeciwko Turcji* (zastrzeżenia wstępne), wyrok z dnia 23 marca 1995 r., Seria A nr 310, s. 27-28, § 75).

157. Pozostaje faktem, że państwo ponosi pełną odpowiedzialność na mocy Konwencji za wszelkie działania wykraczające poza ścisłe prawne zobowiązania międzynarodowe. Potwierdzają to liczne sprawy dotyczące Konwencji, na które powołuje się skarżąca spółka w paragrafie 117 powyżej. Każda ze spraw (w szczególności *Cantoni*, s. 1626, § 26) dotyczyła kontroli przez Trybunał korzystania przez państwo z uznania, które przewidywało prawo wspólnotowe. Można tu wyróżnić sprawę *Pellegrini*: kwestia odpowiedzialności państwa wynikająca z wykonania orzeczenia nie pochodzącego od Układającej się Strony Konwencji (zob. *Drozd i Janousek przeciwko Francji i Hiszpanii*, wyrok z dnia 26 czerwca 1992 r., Seria A nr 240, s. 34–35, § 110) nie jest porównywalna z przestrzeganiem obowiązku prawnego pochodzącego od organizacji międzynarodowej, na którą Układające się Strony przeniosły część swojej suwerenności. Można również wyróżnić sprawę *Matthews*: akty, za które Zjednoczone Królestwo zostało uznane za odpowiedzialne, były „instrumentami międzynarodowymi, do których swobodnie przystąpiło” to państwo (zob. paragraf 33 tego wyroku). Sprawa *Kondova* (zob. paragraf 76 powyżej), na którą powołuje się również skarżąca spółka, jest spójna z wynikającą z Konwencji odpowiedzialnością państwa za działania niewymagane przez międzynarodowe zobowiązania prawne.

158. Kwestionowany środek stanowił wyłącznie wypełnienie przez Irlandię jej zobowiązań prawnych wynikających z członkostwa we Wspólnocie Europejskiej (zob. paragraf 148 powyżej), dlatego Trybunał zbada teraz, czy powstaje domniemanie, iż Irlandia spełniła wymogi Konwencji przy wypełnianiu takich zobowiązań oraz czy takie domniemanie zostało obalone w okolicznościach niniejszej sprawy.

b) Czy w czasie istotnym dla okoliczności faktycznych istniało domniemanie zgodności z Konwencją

159. Trybunał opisał powyżej (zob. paragrafy 73–81) gwarancje praw podstawowych Wspólnoty Europejskiej, które mają zastosowanie do państw członkowskich, instytucji wspólnotowych oraz osób fizycznych i prawnych („osoby”).

Chociaż traktaty założycielskie Wspólnot Europejskich początkowo nie zawierały wyraźnych przepisów dotyczących ochrony praw podstawowych, ETS uznał później, że prawa te są zawarte w chronionych przez Konwencję ogólnych zasadach prawa wspólnotowego oraz że Konwencja ma „szczególne znaczenie” jako źródło takich praw. Poszanowanie praw podstawowych stało się „warunkiem legalności aktów wspólnotowych” (zob. paragrafy 73–75 powyżej, wraz z opinią rzecznika generalnego w niniejszej sprawie, paragrafy 45–50 powyżej), a dokonując tej

oceny, ETS odwołuje się szeroko do postanowień Konwencji oraz do orzecznictwa Trybunału. W czasie istotnym dla okoliczności faktycznych te zmiany w orzecznictwie znalazły odzwierciedlenie w niektórych zmianach wprowadzonych w traktatach (zwłaszcza w tych aspektach Jednolitego aktu europejskiego z 1986 r. i Traktatu o Unii Europejskiej, o których mowa w paragrafach 77–78 powyżej).

Ewolucja ta jest w toku. Do traktatu z Amsterdamu z 1997 r. odwołano się w paragrafie 79 powyżej. Postanowienia Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, choć nie są w pełni wiążące, zostały w znacznym stopniu zainspirowane postanowieniami Konwencji, a Karta uznaje Konwencję za ustanawiającą minimalne standardy praw człowieka. Artykuł I-9 późniejszego Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy (nieobowiązującego) przewiduje, że Karta stanie się prawem pierwotnym Unii Europejskiej i że Unia przystąpi do Konwencji (zob. paragrafy 80–81 powyżej).

160. Skuteczność takich gwarancji materialnych w zakresie praw podstawowych zależy jednak od mechanizmów kontroli zapewniających ich przestrzeganie.

161. Trybunał odniósł się (zob. paragraf 86–90 powyżej) do właściwości ETS m.in. w zakresie skarg o unieważnienie (art. 173, obecnie art. 230 Traktatu WE), skarg przeciwko instytucjom wspólnotowym o niewykonanie zobowiązań traktatowych (art. 175, obecnie art. 232), rozpatrywania związanych z tym zarzutów nielegalności na podstawie art. 184 (obecnie art. 241) oraz w sprawach przeciwko państwom członkowskim o niewykonanie zobowiązań traktatowych (art. 169, 170 i 171, obecnie art. 226, 227 i 228).

162. Prawdą jest, że dostęp osób do ETS na podstawie tych przepisów jest ograniczony: nie mają one *locus standi* na mocy art. 169 i 170; ich prawo do inicjowania skarg na podstawie art. 173 i 175 jest ograniczone, podobnie jak, w konsekwencji, ich prawo na podstawie art. 184; nie mają one również prawa do wniesienia skargi przeciwko innej osobie.

163. Niemniej pozostaje faktem, że skargi wniesione do ETS przez instytucje wspólnotowe lub państwo członkowskie stanowią istotną kontrolę przestrzegania norm wspólnotowych z pośrednią korzyścią dla osób. Osoby mogą również wnieść sprawę o odszkodowanie do ETS w związku z odpowiedzialnością pozaumowną instytucji (zob. paragraf 88 powyżej).

164. Ponadto to głównie za pośrednictwem sądów krajowych system wspólnotowy zapewnia osobom środki odwoławcze wobec państwa członkowskiego lub innej osoby z tytułu naruszenia prawa wspólnotowego (zob. paragrafy 85 i 91 powyżej). Niektóre postanowienia Traktatu WE od samego początku przewidywały uzupełniającą rolę sądów krajowych we wspólnotowych mechanizmach kontroli, w szczególności art. 189 (pojęcie bezpośredniego stosowania, obecnie art. 249) oraz art. 177 (procedura odesłania prejudycjalnego, obecnie art. 234). To właśnie

rozwinięcie przez ETS istotnych pojęć, takich jak nadrzędność prawa wspólnotowego, skutek bezpośredni, skutek pośredni i odpowiedzialność państwa (zob. paragrafy 92–95 powyżej), znacznie zwiększyło rolę sądów krajowych w egzekwowaniu prawa wspólnotowego i jego gwarancji w zakresie praw podstawowych.

ETS sprawuje kontrolę nad stosowaniem przez sądy krajowe prawa wspólnotowego, w tym jego gwarancji w zakresie praw podstawowych, w ramach procedury przewidzianej w art. 177 Traktatu WE, w sposób opisany w paragrafach 96–99 powyżej. Chociaż rola ETS ogranicza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie dotyczące wykładni lub ważności zadawane przez sąd krajowy, odpowiedź ta często będzie miała decydujące znaczenie dla postępowania krajowego (tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie – zob. paragraf 147 powyżej), a szczegółowe wytyczne dotyczące terminu i treści odesłania prejudycjalnego zostały określone w postanowieniu Traktatu WE i rozwinięte przez ETS w jego orzecznictwie. Strony w postępowaniu krajowym mają prawo do przedstawienia swojej sprawy ETS w trakcie postępowania na podstawie art. 177. Ponadto zauważa się, że sądy krajowe działają w systemach prawnych, do których Konwencja została włączona, choć w różnym stopniu.

165. W takich okolicznościach Trybunał stwierdza, że ochrona praw podstawowych przez prawo wspólnotowe może być uznana za „równoważną” (w rozumieniu paragrafu 155 powyżej) z ochroną zapewnianą przez system Konwencji i że była taka w czasie istotnym dla okoliczności faktycznych. W związku z tym powstaje domniemanie, że Irlandia nie odstąpiła od wymogów Konwencji podczas wykonywania zobowiązań prawnych wynikających z jej członkostwa we Wspólnocie Europejskiej (zob. paragraf 156 powyżej).

c) Czy przedmiotowe domniemanie zostało obalone w niniejszej sprawie

166. Trybunał wziął pod uwagę charakter ingerencji, interes powszechny realizowany poprzez konfiskatę i system sankcji oraz orzeczenie ETS (w świetle opinii rzecznika generalnego), do którego Sąd Najwyższy był zobowiązany i które wykonał. Trybunał za oczywiste uważa, że nie doszło do dysfunkcji mechanizmów kontroli przestrzegania praw opartych na Konwencji.

W ocenie Trybunału nie można zatem stwierdzić, że ochrona opartych na Konwencji praw skarżącej spółki była w sposób oczywisty niedostateczna, w konsekwencji czego odnośne domniemanie zgodności z Konwencją przez pozwane państwo nie zostało obalone.

4. Wniosek na podstawie art. 1 Protokołu nr 1

167. Wynika z tego, że konfiskata statku powietrznego nie doprowadziła do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1.

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ
JEDNOGŁOŚNIE

1. *Oddala* zastrzeżenia wstępne;
2. *Orzeka*, że nie doszło do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1;

Sporządzono w języku angielskim i francuskim i podano do wiadomości na rozprawie publicznej w Budynku Praw Człowieka w Strasburgu w dniu 30 czerwca 2005 r.

Paul MAHONEY
Kancierz

Christos ROZAKIS
Przewodniczący

Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konwencji i Regulą 74 § 2 Regulaminu Trybunału do wyroku załączono następujące opinie odrębne:

- a) wspólna zgodna opinia, którą złożyli Pan Rozakis, Pani Tulkens, Pan Traja, Pani Botoucharova, Pan Zagrebelsky i Pan Garlicki;
- b) zgodna opinia Pana Ressa.

C.L.R.
P.J.M.

WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII – WSPÓLNA ZGODNA OPINIA

WSPÓLNA ZGODNA OPINIA SĘDZIÓW ROZAKISA,
TULKENS, TRAJI, BOTOUCHAROVEJ,
ZAGREBELSK'YEGO I GARLICKIEGO

[pominięto]

28 WYROK W SPRAWIE BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURİZM VE TİCARET ANONİM
ŞİRKETİ PRZECIWKO IRLANDII – ZGODNA OPINIA SĘDZIEGO RESSA

ZGODNA OPINIA SĘDZIEGO RESSA

[pominięto]